

แผนการสอนประจำบทที่ 2

ชุดวิชา 751 – 332 ทฤษฎีการเงิน (Monetary theory) 3/3 หน่วยกิต

บทที่ 2 การนิยามความหมายของเงิน

ตอนที่ 2.1 แนวความคิดแบบดั้งเดิม

2.2 แนวความคิดของสำนักชิคาโก

2.3 แนวความคิดของเกอร์ลี และ ฮอว์

2.4 แนวความคิดของธนาคารกลาง

แนวคิด

1. แนวคิดแบบดั้งเดิม เน้นหน้าที่หลักของเงินได้แก่การเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ปริมาณเงินจึงมีความหมายค่อนข้างแคบ และจะรวมเฉพาะธนบัตร เหรียญกษาปณ์ และเงินฝากที่สามารถสั่งจ่ายได้ด้วยเช็คเป็นสำคัญ

2. แนวความคิดของสำนักชิคาโกได้นิยามความหมายกว้างออกไปอีก คือนอกจากจะนำ ธนบัตร และเหรียญกษาปณ์ และเงินฝากกระแสรายวันแล้ว ยังได้นำเอาเงินฝากที่ธนาคารพาณิชย์ ประเภทที่ได้รับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากรวมเข้ามามีคิดเป็นเงินในความหมายด้วย

3. แนวความคิดของเกอร์ลี และ ฮอว์นิยามในลักษณะเดียวกับการนิยามความหมายของสำนักชิคาโกในแง่วัตถุประสงค์สองแบบคือ เงินในลักษณะของการทำหน้าที่เป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยน รวมกับหลักการใช้ทดแทนกันได้อย่างใกล้ชิดกับตัวกลางการแลกเปลี่ยน แต่แตกต่างจากสำนักชิคาโก ด้านการวิเคราะห์ว่า ทรัพย์สินที่มีคุณสมบัติทดแทนอย่างใกล้ชิดกับตัวกลางการแลกเปลี่ยนมีเพียงอย่างเดียว คือเงินฝากประจำ แต่เกอร์ลี และ ฮอว์ได้ขยายจำนวนของทรัพย์สินประเภทนี้ออกไปโดยคิดรวมถึงหนี้สินทุกประเภทของสถาบันการเงินเข้าไว้ทั้งหมด

4. แนวความคิดของธนาคารกลาง พิจารณาความหมายของเงินในแนวคิดนี้เป็นการมองเงินในลักษณะที่กว้างที่สุด จัดทำโดยกลุ่มเจ้าหน้าที่ของธนาคารกลางโดยให้ความหมายของเงินในลักษณะที่เป็นสินเชื่อทั้งหมด

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาบทที่ 2 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายแนวความคิดแบบดั้งเดิมได้
2. อธิบายแนวความคิดของสำนักชิคาโกได้
3. อธิบายแนวความคิดของเกอรัลด์ และ ชอว์ได้
4. อธิบายแนวความคิดของธนาคารกลาง

วิธีการสอน

การสอนแบบบรรยาย

สื่อการสอน

แผ่นใส

Power point

กระดานดำ, ชอล์ก

บทที่ 2

การนิยามความหมายของเงิน

นักเศรษฐศาสตร์การเงินที่สำคัญของโลกมากมายที่ยังต้องเผชิญอยู่กับข้อโต้แย้งกันอย่างเปิดเผยกับความหมายที่จะให้กับคำว่าปริมาณเงิน เงินคืออะไรและควรจะให้ความหมายของเงินว่าอย่างไร จากข้อถกเถียงและการพิจารณาต่างๆ ก็ไม่ใช่ว่าจะได้ข้อสรุปที่แน่นอนลงไปได้อย่างง่ายๆ ฉะนั้นการพิจารณาถึงการนิยามและให้ความหมายของคำว่าปริมาณเงิน (Money supply) หรือคำว่า (Money stock) จะดำเนินการพิจารณาสำรวจจากนิยามความหมายของเงินตามแนวความคิดของสำนักต่างๆ ที่สำคัญ ซึ่งการนิยามความหมายที่สำคัญตามการพิจารณาของ Johnson และ Feige มีอยู่ด้วยกัน 4 แบบด้วยกัน ดังนี้คือ (1) แนวความคิดดั้งเดิม (The Conventional Approach) (2) แนวความคิดของสำนักชิคาโก (The Chicago Approach) (3) แนวความคิดของเกอร์ลีและชอว์ (The Gurley and Shaw Approach) (4) แนวความคิดของธนาคารกลาง (The Central Bank Approach) โดยต่อไปจะได้ทำการพิจารณาความหมายของเงินแต่ละแนวความคิดตามลำดับ

2.1 แนวความคิดดั้งเดิม (The Conventional Approach)

แนวความคิดแบบดั้งเดิมเป็นแนวความคิดที่ถือได้ว่าเป็นแนวคิดที่เก่าแก่ที่สุด และก็เป็นแนวความคิดที่มีผู้ให้การยอมรับการนิยามความหมายของเงินในแบบนี้มากที่สุดอีกด้วย การพิจารณาตามแนวคิดนี้ได้เน้นลงไปถึงคุณลักษณะของการทำหน้าที่ของการเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยน (Medium of exchange) ดังนั้นก็จะเห็นได้ชัดเจนว่าการนิยามความหมายนี้ ในเบื้องต้นมุ่งไปยังประโยชน์หรือจุดมุ่งหมายที่ของสิ่งนั้นจะทำหน้าที่สนองตอบออกมา

ฉะนั้นการนิยามความหมายของเงินที่วางอยู่บนฐานของหน้าที่การเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนนี้ก็จะทำให้ปริมาณเงินที่มีอยู่ของประเทศจะประกอบไปด้วยสิ่งที่ถูกยอมรับให้เป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนเท่านั้น ในประเทศที่เจริญแล้วส่วนใหญ่ปริมาณเงินจะประกอบได้ด้วยเงินเหรียญและเงินธนบัตรที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งก็คือความหมายของ Currency ส่วนในประเทศที่มีระบบการธนาคารพาณิชย์ที่พัฒนาแล้วนั้น ปริมาณเงินจะประกอบไปด้วยเงินฝากกระแสรายวัน (demand deposit) เพิ่มขึ้นอีกส่วนหนึ่งด้วย ในประเทศสหรัฐอเมริกาหรือแม้ในประเทศไทยปริมาณเงิน (Money Stock) โดยพื้นฐานแล้วจะประกอบไปด้วย currency บวกด้วยเงินฝากกระแสรายวัน ดังสมการ

$$M_1 = C + D$$

$$C = \text{currency}$$

D = demand deposit

เมื่อพิจารณาตามแนวความคิดนี้ปริมาณเงินจะประกอบด้วยสิ่งที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในการซื้อขายแลกเปลี่ยนและในการชำระหนี้เท่านั้น ดังนั้นสินทรัพย์ทางการเงินที่เป็นองค์ประกอบของปริมาณเงินตามแนวความคิดดั้งเดิมจะประกอบด้วยธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ (Currency) ซึ่งเป็นเงินที่ให้ชำระหนี้ตามกฎหมายและเงินฝากกระแสรายวัน (demand deposit) ในธนาคารพาณิชย์ซึ่งสามารถสั่งจ่ายได้โดยการใช้เช็ค ปริมาณเงินตามแนวความคิดนี้ก็คือปริมาณเงินตามความหมายแบบแคบหรือ M_1 นั่นเอง

2.2 แนวความคิดสำนักชิคาโก (The Chicago Approach)

การนิยามความหมายของเงินในรูปแบบนี้กระทำโดยศาสตราจารย์มิลตัน ฟรีดแมน (Milton Friedman) และนักเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยชิคาโก ซึ่งได้นิยามความหมายของเงินกว้างออกไปอีกคือ นอกจากจะนำธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ (currency) และเงินฝากกระแสรายวัน (demand deposit) ยังได้นำเอาเงินฝากที่ธนาคารพาณิชย์ประเภทที่รับอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก (commercial bank time deposits) รวมเข้ามาคิดเป็นเงินในความหมายด้วย

หลักเกณฑ์สำคัญที่ซึ่งสำนักชิคาโกใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการนิยามความหมายของเงินมีด้วยกัน 2 ประการสำคัญคือ ประการแรก ประเภทของทรัพย์สินทางการเงินที่จะนำมาคิดรวมเป็นเงินในความหมายนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับรายได้ (highly correlated with income) และพบว่า การนิยามความหมายในลักษณะของสำนักชิคาโกมีความสัมพันธ์อย่างมากกับรายได้ประชาชาติมากกว่าความหมายของเงินในแบบอื่นๆ และการนิยามเงินในความหมายของสำนักชิคาโกยังสามารถใช้พยากรณ์ถึงการเปลี่ยนแปลงของระดับรายได้ประชาชาติได้ถูกต้องมากกว่า ประการที่สอง การวางอยู่บนพื้นฐานของหลักเกณฑ์ทางทฤษฎีที่ว่าด้วยเรื่องของความเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งเดียวกัน (as a single good) อันหมายถึงว่าสิ่งของนั้นสามารถที่จะทดแทนซึ่งกันและกันได้อย่างสมบูรณ์ (perfect substitutes for each other) และจากที่กล่าวว่าเงินฝากประจำมีลักษณะของการเป็นสิ่งที่สามารถทดแทนได้อย่างใกล้ชิด (close substitutes) กับ currency และเงินฝากกระแสรายวัน ซึ่งก็น่าเป็นสิ่งที่เพียงพอแล้วไม่ควรมีพิจารณากันถึงขนาดจะต้องสามารถทดแทนกันได้อย่างสมบูรณ์ และจากเหตุผลในแง่ของการที่ไม่เป็นการเสียเวลา (timeless) และไม่เสียค่าใช้จ่าย (costless) ในการที่จะเปลี่ยนกลับจากเงินฝากประจำไปเป็น currency หรือเงินฝากกระแสรายวัน ประกอบกับความคิดของบุคคลอีกจำนวนมากที่มีความคิดว่าบัญชีเงินฝากประจำก็คือเงินที่อยู่ในธนาคาร (money in bank) อย่างไรก็ตามเงินฝากประจำก็ไม่สามารถที่จะมีลักษณะของการทดแทนได้อย่างสมบูรณ์ เพราะเนื่องจากเหตุผลที่ว่าถ้าหากเงินมีลักษณะดังกล่าวจริงแล้วทำไมคนเราจะต้องมาถือทรัพย์สินที่ไม่มีผลตอบแทน เช่น currency หรือเงินฝากกระแสรายวัน

ในเมื่อมีทรัพย์สินอื่นที่สามารถใช้ทดแทนได้อย่างสมบูรณ์แล้วยังได้รับผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ย อีกด้วย

ในการนิยามความหมายของเงินของฟรีดแมนจะเกิดการขัดแย้งกับการนิยามความหมายในแบบดั้งเดิม เพราะว่าเงินฝากประจำไม่ได้มีคุณสมบัติของการเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนโดยตรง คือไม่สามารถนำไปจับจ่ายซื้อสิ่งของได้ทันที กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการรวมเอาเงินฝากประจำเข้ามารวมเป็นเงิน มีความเห็นที่มองออกไปในแง่ของปัญหาของประสิทธิภาพ(effectiveness) ของกลไกทางการเงิน ที่ซึ่งทำงานผ่านกลไกผลกระทบของความมั่งคั่ง(wealth effect) โดยกล่าวว่าการเพิ่มขึ้นของเงินฝากกระแสรายวันนั้นจะแสดงถึงการเพิ่มขึ้นสุทธิของความมั่งคั่งในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งในขณะที่เงินฝากประจำไม่มีคุณสมบัติเช่นนี้ ซึ่งก็จะทำให้สังคมได้รับความพอใจในระดับที่สูงกว่าเมื่อมีจำนวนของ currency หรือเงินฝากกระแสรายวันเพิ่มขึ้น ซึ่งจากข้อถกเถียงดังกล่าวนี้ได้มีการทดสอบแล้วว่าเป็นการไม่ถูกต้องมากนัก เพราะการทำงานของธนาคารนั้น ธนาคารจำเป็นต้องทำหน้าที่ทั้งทางด้านที่เป็นผู้กู้ยืม(borrowers) และผู้ให้กู้ยืม(lenders) ไปพร้อมๆกัน และธนาคารก็ไม่ได้คำนึงว่าเงินจำนวนใดเป็นเงินฝากกระแสรายวัน หรือเงินจำนวนใดเป็นเงินฝากประจำ คือเมื่อเมื่อเงินไหลเข้ามาเป็นทรัพย์สินของธนาคารแล้วก็จะปล่อยเงินให้กู้ออกไป กิจกรรมทั้งหมดโดยส่วนรวมของระบบเศรษฐกิจจะถูกกระทบ ดังนั้นความมั่งคั่งสุทธิของระบบเศรษฐกิจก็จะเพิ่มขึ้นด้วย จากนั้นก็จะเห็นว่าเงินฝากประจำนั้นควรที่จะนับรวมเข้าไปในความหมายของเงินด้วย

ฟรีดแมนได้นำความหมายของเงินในแบบกว้างซึ่งรวมเอาเงินฝากประจำเข้าไว้ด้วยนี้ไปใช้ในเรื่องทฤษฎีความต้องการถือเงิน ซึ่งการที่ความหมายของเงินกว้างขึ้นดังกล่าวนี้นำให้ผลกระทบของอัตราดอกเบี้ยที่มีผลต่อความต้องการถือเงินสับสน ในกรณีที่อัตราดอกเบี้ยเป็นต้น ทวนของการเสียโอกาสในการถือทรัพย์สินประเภทที่ไม่มีผลตอบแทนในรูปตัวเงิน การเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการลดลงของความต้องการถือเงินในความหมายแบบแคบ ในขณะที่เงินฝากประจำถูกนับรวมเป็นเงินด้วยในการนิยามความหมายแบบกว้าง อัตราดอกเบี้ยจะมีบทบาทสองทางด้วยกัน และผลกระทบทั้งสองที่เกิดขึ้นต่อความต้องการถือเงินนี้เป็นไปในทิศ ทางตรงกันข้ามกัน ซึ่งก็จะทำให้ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงระดับอัตราดอกเบี้ยมีต่อการอธิบายความต้องการถือเงินลดลงอย่างมาก ในทฤษฎีของฟรีดแมน

สมการแสดงนิยามความหมายของเงินของสำนักชิคาโก

$$M_2 = C + D + T$$

$$T = \text{เงินฝากประจำ}$$

ซึ่งความหมายของเงินในลักษณะเช่นนี้ พบว่าเป็นแนวความคิดของเงินที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อนักทฤษฎีและผู้อ่านนโยบาย โดยจะเห็นได้จากการนำแนวความคิดนี้ไปใช้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา แนวความคิดของเงินในแบบกว้างนี้ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ทางการเงินควบคู่ไปด้วยเสมอ

2.3 แนวความคิดเกอร์ลีและชอว์ (The Gurley and Shaw Approach)

แนวความคิดนี้เกิดขึ้นจากผลงานที่พัฒนาโดยเกอร์ลีและชอว์ (John G. Gurley and Edward S. Shaw) เขียนขึ้นในบทความทางวิชาการในตอนปลายทศวรรษ 1950 โดยกล่าวถึงสถานะของ ธนบัตร และเหรียญกษาปณ์ (currency) และเงินฝากกระแสรายวัน (demand deposit) ในธนาคารพาณิชย์ว่าไม่ใช่ทรัพย์สินเพียงประเภทเดียว (unique assets) ที่มีอยู่เท่านั้น แต่เป็นสินทรัพย์ประเภทหนึ่งในบรรดาสินทรัพย์อื่น ๆ อีกมากมายซึ่งเป็นสิทธิเรียกร้องทางการเงิน (financial claims) ที่ผู้เป็นเจ้าของมีต่อตัวกลางทางการเงินประเภทต่างๆ ประเด็นสำคัญที่เกอร์ลีและชอว์ต้องการเน้นก็คือ สินทรัพย์ทางการเงินต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ใกล้เคียงเงิน (near money) และสามารถใช้ในการเป็นเครื่องสะสมมูลค่าได้ดี

การพิจารณาในแง่ดังกล่าวนี้ มีลักษณะเดียวกับการนิยามความหมายของพวกสำนักชิคาโกในแง่ของวัตถุประสงค์ทั้งสองแบบคือ ใช้หลักของการนิยามความหมายของเงินในลักษณะของการทำหน้าที่เป็นการแลกเปลี่ยน รวมทั้งหลักของการใช้ทดแทนกันได้อย่างใกล้ชิดกับตัวกลางในการแลกเปลี่ยน อย่างไรก็ตามการนิยามความหมายของ Gurley และ Shaw ก็แตกต่างจากของพวกสำนักชิคาโกทางด้านการวิเคราะห์ เพราะว่าของสำนักชิคาโกนั้นทรัพย์สินที่มีคุณสมบัติทดแทนกันได้อย่างใกล้ชิดกับตัวกลางการแลกเปลี่ยนมีเพียงอย่างเดียวคือ time deposit แต่ของ Gurley และ Shaw ได้ขยายจำนวนของทรัพย์สินประเภทนี้ออกไปโดยคิดรวมถึงหนี้สิน (liability) ทุกประเภทของสถาบันการเงินเข้าไว้ทั้งหมด

เกอร์ลี และ ชอว์ ได้เริ่มต้นจากข้อสมมติฐานที่ว่า การพัฒนาของระบบเศรษฐกิจที่แท้จริง (real economic development) แต่ละขั้นตอนที่ดำเนินอยู่นั้นจะควบคู่ไปกับขบวนการของการพัฒนาทางการเงิน (financial development) ซึ่งต่างจากทฤษฎีการเงินของพวกสำนักคลาสสิก และของสำนักเคนส์ ซึ่งเห็นว่าโครงสร้างทางการเงิน (financial structure) มีความสำคัญขั้นรอง (secondary importance) โดยดูถึงความเกี่ยวพันของความต้องการถือเงินกับอัตราดอกเบี้ยระยะยาว หรืออัตราผลตอบแทนของทุนที่แท้จริง (real capital) เกอร์ลีและชอว์ได้นำเอาบทบาทของสถาบันการเงินต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยและได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยด้านนี้ไว้ว่า การพัฒนาเพิ่มมากขึ้นของสถาบันการเงินจะมีแนวโน้มที่จะไปลดความต้องการถือเงิน

ในการเอาหลักของความสัมพันธ์ของการทดแทนกันมาใช้นั้น เกอร์ลีได้แนะนำว่าปริมาณเงินที่จะนิยามความหมายออกมานั้น ควรที่จะต้องมีการถ่วงน้ำหนัก (weighted) ทรัพย์สินที่จะนำมาคิดรวมเป็นเงิน โดยการถ่วงน้ำหนักนั้นจะอยู่บนพื้นฐานในหลักของระดับความสามารถของการทดแทน (degree of substitutability) การนิยามในแบบนี้จะถ่วงน้ำหนักธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ (currency) และเงินฝากกระแสรายวัน (demand deposit) และทรัพย์สินประเภทที่สามารถใช้ทดแทนธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ (currency) และเงินฝากกระแสรายวัน (demand deposit) ได้อย่างสมบูรณ์ด้วยค่าถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 1 ทรัพย์สินประเภทที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทดแทน currency (C) และ demand deposit (D) ถ่วงน้ำหนักด้วยค่า 0 สำหรับทรัพย์สินประเภทที่ไม่สามารถทดแทน currency และ demand deposit ได้อย่างสมบูรณ์คือสามารถทดแทนได้บางส่วนถ่วงน้ำหนักด้วยค่าที่อยู่ระหว่าง 0 ถึง 1

ตัวอย่างของการคิดปริมาณเงินในลักษณะเช่นนี้ โดยเราจะสมมติว่าระบบเศรษฐกิจมีทรัพย์สินทั้งหมดต่อไปนี้

1. Currency จำนวน 100 เหรียญ
2. มูลค่าของหุ้นสถาบันกองทุนรวม 200 เหรียญ
3. ไอสกริม มูลค่า 500 เหรียญ

ดังกล่าว ทรัพย์สินรวมทั้งสิ้นของระบบเศรษฐกิจก็จะมีมูลค่าเท่ากับ 800 เหรียญ โดยจะสมมติว่าความต้องการถือ currency และความต้องการถือไอสกกริมนั้นไม่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเลยและระดับของการทดแทนกันระหว่าง currency และหุ้นสถาบันกองทุนรวมมีความสัมพันธ์กัน โดยคิดค่าถ่วงน้ำหนักให้เท่ากับ 0.25 ฉะนั้นจากผลรวมของการถ่วงน้ำหนักทรัพย์สินประเภทต่างๆ แล้ว ระบบเศรษฐกิจจะมีปริมาณเงินทั้งสิ้นเท่ากับ $100 + (0.25)200 + (0)500 = 150$ หรือ ร้อยละ 18.75 ของทรัพย์สินรวมทั้งหมด

ตามแนวความคิดของเกอร์ลีและชอว์นั้น ทรัพย์สินประเภทที่มีลักษณะของการเก็บรักษามูลค่าที่มีสภาพคล่องที่จะนำมาคิดรวมเป็นเงินโดยการคิดค่าถ่วงน้ำหนักนั้น นอกจาก Currency และเงินฝากกระแสรายวันแล้ว คือ เงินฝากประจำ, หุ้นของสถาบันเพื่อการออมและการกู้ยืม (Saving and Loan Association Shares), เงินฝากที่สถาบันกองทุนรวม (Mutual Saving Bank Deposits) นำสมการที่แสดงส่วนประกอบของเงินตามแนวคิดของเกอร์ลีและชอว์เป็นดังนี้

$$M_3 = C + D + T + SA + SL$$

$$SA = \text{หุ้นของสถาบันเพื่อการออมและการกู้ยืม}$$

$$SL = \text{เงินฝากที่สถาบันกองทุนรวม}$$

ต่อมาการศึกษาของ V. Karuppan Chetty ได้พยายามที่จะประมาณค่าถ่วงน้ำหนักโดยได้ประมาณค่าออกมาจริงๆ โดยกำหนดค่าของเงินฝากประจำ (Time deposits) มีค่าเท่ากับ 1, หุ้นของสถาบันเพื่อการออมและการกู้ยืม (Saving and Loan Association Shares) มีค่าเท่ากับ 0.615 และเงินฝากที่สถาบันกองทุนรวม (Mutual Saving Bank Deposits) มีค่าเท่ากับ 0.88 ดังนั้นสมการส่วนประกอบของเงินพร้อมค่าถ่วงน้ำหนัก คือ

$$M_3 = C + D + T + (0.88) SA + (0.615) SL$$

การวิเคราะห์ของเกอร์ลีและชอว์ได้ให้นัยที่สำคัญคือ ปริมาณเงินที่ทั้งทฤษฎีการเงินและนโยบายการเงินใช้ในการวิเคราะห์ควรรวมหนี้สินของสถาบันทางการเงินที่มีโชคราการด้วย เมื่อพิจารณาความหมายของปริมาณเงินตามแนวคิดของเกอร์ลีและชอว์ที่กล่าวข้างต้นแล้ว องค์ประกอบของปริมาณเงินตามแนวคิดนี้ ความเป็นค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเงิน(ตามความหมายดั้งเดิมที่ใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน) และสินทรัพย์สภาพคล่องต่างๆ (ซึ่งก็คือหนี้สินของสถาบันการเงินทั้งประเภทธนาคารพาณิชย์และประเภทไม่โชคราการพาณิชย์) โดยน้ำหนักที่ใช้แสดงความสามารถในการใช้แทนกันระหว่างเงินกับสินทรัพย์สภาพคล่องแต่ละประเภท

2.4 แนวความคิดของธนาคารกลาง (The Central Bank Approach)

การพิจารณาความหมายของเงินในแนวคิดนี้เป็นการมองเงินในลักษณะที่กว้างที่สุดที่จะเป็นไปได้ จัดทำโดยกลุ่มเจ้าหน้าที่ของธนาคารกลางซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบในการดำเนินนโยบายการเงินของประเทศ จึงใช้ความหมายของเงินในลักษณะที่เป็น “สินเชื่อ (credit)” (Credit is a general term meaning fund loaned to borrowers) ดังนั้นเงินจึงไม่ได้หมายความว่าเฉพาะสินเชื่อที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์เท่านั้น (อันหมายถึงเงินฝากกระแสรายวัน) แต่ยังรวมไปถึงสินเชื่อทุกชนิดไม่ว่าจะมาจากแหล่งใดก็ตาม เหตุผลสำหรับการนิยามความหมายของเงินออกไปในลักษณะที่กว้างเช่นนี้ เพราะว่าจากประสบการณ์การดำเนินงานของธนาคารกลางได้พบว่า ปริมาณสินเชื่อทั้งหมด (Total credit availability) เป็นตัวแปรที่สำคัญของการดำเนินนโยบายการเงินในอันที่จะใช้ควบคุมระบบเศรษฐกิจ

ดังนั้นการนิยามความหมายของเงินในลักษณะที่ให้ความหมายที่กว้างๆเช่นนี้ คือเป็นในรูปของสินเชื่อทั้งหมด ฉะนั้นนโยบายการเงินของธนาคารกลางก็จะหมายถึงนโยบายสินเชื่อนั่นเอง

สมการแสดงส่วนประกอบของเงินในแนวคิดของกลุ่มธนาคารกลางเป็นดังนี้

$$M_4 = \text{Total credit availability}$$

จากแนวความคิดในเรื่องของนิยามของเงินในแบบต่างๆที่กล่าวมานั้น พบได้ว่ามีอิทธิพลต่อความพยายามที่จะค้นหาคำนิยามความหมายของเงินที่ถูกต้องและเหมาะสมที่สุดที่จะนำมาใช้ ถึงแม้ว่าจะมีการใช้เครื่องมือต่างๆในอันที่จะทดสอบความถูกต้องของความหมายของเงินอยู่เรื่อยมาก็ตาม ก็ปรากฏว่ายังไม่สามารถหาคำตอบที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปให้เกิดขึ้นได้ ดังนั้นในแต่ละประเทศที่ใช้ความหมายของเงินจึงพยายามที่จะให้เกิดความถูกต้องและความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่มากที่สุด ดังจะเห็นได้จากการใช้ความหมายของเงินในประเทศที่พัฒนามากๆแล้ว ซึ่งมีประเภทของเงินฝาก ประเภทของสถาบันการเงินและประเภทของทรัพย์สินทางการเงินที่มากมายแตกต่างกันไปนี้ จะมีการให้ความหมายของเงินแยกออกไปหลายระดับ หลายความหมายแตกต่างกันไป ดังเช่นในกรณีประเทศไทยได้มีการวิวัฒนาการของคำจำกัดความปริมาณเงินมาอย่างต่อเนื่องหลายยุคหลายสมัยได้มีการปรับปรุงคำจำกัดความของปริมาณเงินตามสถานการณ์และระดับของการพัฒนาตลาดเงินอยู่เกือบตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับคำจำกัดความของปริมาณเงินที่น่าสังเกต มีดังนี้

1. ในช่วงก่อน พ.ศ. 2431 หรือก่อนที่ธนาคารพาณิชย์แห่งแรกจะถือกำเนิดขึ้นในประเทศไทย ปริมาณเงินของไทยประกอบด้วย เงินกระดาษและเหรียญกษาปณ์เท่านั้น
2. ในช่วงปี พ.ศ. 2432 – พ.ศ. 2481 คำจำกัดความหมายของปริมาณเงินเริ่มมีความหมายกว้างขึ้น โดยให้รวมถึงบัตรธนาคาร (หรือตั๋วสัญญาใช้เงินที่ออกโดยธนาคาร) และธนบัตรซึ่งได้นำมาใช้ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2445
3. ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เริ่มรวบรวมข้อมูลการเงินขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2482 – พ.ศ. 2491 ในขณะนั้นธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการสหกรณ์ (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร) ยังมีบทบาทในระบบการเงินจำกัดมากเมื่อเทียบกับธนาคารพาณิชย์ ฉะนั้นปริมาณเงินจึงประกอบด้วย ธนบัตร เหรียญกษาปณ์และเงินฝากที่ธนาคารพาณิชย์เพียงสถาบันเดียว นอกจากนี้ยังไม่มีการจัดประเภทปริมาณเงินตามความหมายแคบ และตามความหมายกว้างดังเช่นปัจจุบัน เพราะปริมาณเงินฝากมีไม่มากและไม่สามารถแยกประเภทเงินฝากได้แน่ชัด โดยเฉพาะเงินฝากเพื่อเรียกเมื่อทวงถามและเงินฝากชนิดกำหนดระยะเวลา
4. ในช่วงปี พ.ศ. 2492 – พ.ศ. 2493 คำจำกัดความของปริมาณเงินเริ่มขยายวงกว้างขึ้นโดยรวมถึงเงินฝากที่ธนาคารออมสินด้วยเพราะ ในระยะนั้นธนาคารออมสินเริ่มรับฝากเงินชนิดเพื่อเรียกที่สามารถสั่งจ่ายได้ด้วยเช็ค
5. ในช่วงปี พ.ศ. 2492 – พ.ศ. 2503 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ปรับปรุงคำจำกัดความของปริมาณเงินให้กว้างขึ้นไปอีก ด้วยการรวมเงินฝากที่ธนาคารเพื่อการสหกรณ์อีกสถาบันหนึ่งหลังจากที่ได้นำเงินฝากที่ธนาคารออมสินเข้าไว้แล้ว วัตถุประสงค์สำคัญในการรวมเงินฝากที่ธนาคารเพื่อการสหกรณ์ก็เพื่อที่จะให้ปริมาณ เงินสะท้อนถึงสถานะธุรกิจได้แม่นยำขึ้น

6. ในปี พ.ศ. 2495 – พ.ศ. 2506 ได้มีการปรับปรุงคำจำกัดความของ “ภาครัฐบาล ” และ “ภาคเอกชน” ใหม่ในขณะเดียวกันได้นำเงินฝากที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรออก จากคำจำกัดความ เหตุผลของการที่ไม่นับเงินฝากที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรนั้น ไม่มีหลักฐานชัดเจนว่ามีสาเหตุจากอะไร แต่สันนิษฐานว่าน่าจะมีสาเหตุมาจากปริมาณเงินฝากที่มีไม่ มาก และมีความล่าช้าในการเก็บข้อมูลเป็นสำคัญ นอกจากนี้เข้าใจว่าบทบาทของเงินฝากที่สถาบันนี้มี ต่อเศรษฐกิจโดยรวมไม่ชัดเจนเพราะเงินฝากส่วนใหญ่ใช้เพื่อการค้ำประกันเงินกู้ยืม

7. ในปี พ.ศ. 2513 – พ.ศ. 2526 ได้มีการปรับปรุงคำจำกัดความของ “ภาครัฐบาล ” และ “ภาคเอกชน” อีกครั้ง ได้รวมเอารัฐวิสาหกิจเข้าไว้ในภาคเอกชน นอกเหนือจากนี้ก็ได้ปรับปรุงคำ จำกัดความเล็กๆ น้อยๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของลักษณะเงินฝากในปี พ.ศ. 2505 ที่มี การยกเลิกเงินฝากประเภทเช็ค 4 ใบ (หมายถึงการรับฝากประเภทกระแสรายวันโดยให้ดอกเบี้ยแก่ผู้ฝาก แต่จำกัดการใช้เช็คเพื่อการเบิกถอนให้อยู่ในจำนวน 4 ใบต่อเดือน) และให้มีการเสนอเงินฝากประเภท ออมทรัพย์แทน

ในการกำหนดคำจำกัดความของ “ปริมาณเงิน” ในประเทศนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยและ เจ้าหน้าที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศได้ร่วมกันเป็นผู้กำหนดคำจำกัดความ โดยที่คำจำกัดความ เหล่านี้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้รวบรวมเผยแพร่แก่สาธารณชนทั่วไปเป็นประจำทุกเดือนใน “ราย งานเศรษฐกิจรายเดือน” และหลังจากการปรับปรุงคำจำกัดความครั้งสุดท้ายในปี พ.ศ. 2526 รายละเอียดของ คำจำกัดความของปริมาณเงินมีดังนี้

(M1) ปริมาณเงินตามความหมายแคบ หมายถึงปริมาณของสินทรัพย์การเงินที่สามารถใช้ เป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยน ซึ่งประกอบด้วย

- ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ในมือของภาคเอกชนที่มีใช้ธนาคารพาณิชย์
- เงินฝากเพื่อเรียกของภาคเอกชนที่ธนาคารพาณิชย์
- เงินฝากเพื่อเรียกของภาคเอกชนที่ธนาคารแห่งประเทศไทย

(M2) ปริมาณเงินตามความหมายกว้าง รวมถึงสินทรัพย์การเงินที่เป็นสื่อกลางการแลก เปลี่ยนซึ่งเป็นองค์ประกอบของ M1 และสินทรัพย์การเงินที่ให้ผลตอบแทนและสามารถเปลี่ยนเป็นเงิน ที่ใช้ เป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนได้โดยง่ายโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย หรือหากมีก็เป็นเพียงส่วนน้อย ปัจจุบันปริมาณเงินตามความหมายอย่างกว้าง (M2) ประกอบด้วย

- M1
- เงินฝากประจำและเงินฝากออมทรัพย์ที่ธนาคารพาณิชย์ของภาคเอกชน

(M3) ปริมาณเงินตามความหมายกว้าง หมายถึงปริมาณเงิน M2 รวมกับตั๋วสัญญาใช้เงินของ บริษัทเงินทุนที่ถือโดยภาคเอกชน ทั้งนี้เพราะในช่วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมาบริษัทเงินทุนได้มีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ จนมีความสำคัญในระบบการเงิน